

ARCHITEKTURA PRZEDWOJENNEGO MODERNIZMU NA PRZYKŁADZIE DWORU W CIECHANKACH

PRE-WAR ARCHITECTURE OF MODERNISM AS AN EXAMPLE MANSION IN CIECHANKI

Margot Dudkiewicz, Marcin Iwanek

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

Streszczenie. Polska wieś okresu międzywojennego była mało wdzięcznym gruntem dla modernistycznej architektury. Budownictwo opierało się na tradycyjnej technologii, sporadycznie korzystano z nowych materiałów takich jak żelbet czy stal. Zmiany społeczno-gospodarcze zachodziły powoli. Przemysł nie odgrywał wówczas w Polsce takiej roli jak na zachodzie Europy. Modernizm był w naszym kraju zjawiskiem przeważnie sztucznym, promowanym przez grupę architektów zafascynowanych zachodnią sztuką. Ostateczny projekt dworu w Ciechankach jest kompromisem między wymogami snobistycznego nurtu a nawiakami i potrzebami przyszłych mieszkańców dworu.

Abstract. Polish village of the interwar period was not very rewarding ground for modernist architecture. Construction was based on traditional technology, with occasional use of new materials such as reinforced concrete and steel. Socio-economic changes taking place slowly. Industry did not play in Poland at that time such a role as in Western Europe. Modernism in Poland was a phenomenon in an artificial advantage, promoted by a group of architects fascinated with western art. The end result of the mansion in Ciechanki project is a compromise between the needs of snobbish current and future residents of the social customs of the manor.

Słowa kluczowe: modernizm, dwór, Ciechanki

Key words: Modernism, the mansion, Ciechanki

WSTĘP

Termin „modernizm” określał dotychczas kierunek filozoficzno-literacko-artystyczny w Europie przełomu XIX i XX wieku [Truchlińska 2010]. Modernizm był nurtem uniwersalnym, jego pojawienie się poprzedził gwałtowny rozwój nauki i techniki, a także

Adres do korespondencji – Corresponding authors: dr inż. Margot Dudkiewicz, mgr inż. arch. Marcin Iwanek, Instytut Roślin Ozdobnych i Architektury Krajobrazu, Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, ul. Leszczyńskiego 58, 20-068 Lublin, e-mail: margotdudkiewicz@o2.pl.

radykałne przemiany społeczno-gospodarcze. Był to okres rewolucji przemysłowej. Idee, które narodziły się w owym czasie, zawaładnęły umysłami ludzi pragnącymi postępu i poprawy dotychczasowego życia. Modernizm w architekturze kształtował się z myślą o nowoczesnym człowieku, który odrzucał historyczną stylistykę okresu klasycyzmu i eklektyzm. Konieczne było przewartościowanie postrzegania architektury – wyzwaniu temu musiał sprostać ówczesny architekt, karmiony zwykle w szkole i podczas studiów ideami historyzmu i romantyzmu. Projektanci mieli trzy wyjścia: mogli poddać się panującym w społeczeństwie gustom klasycznym, płynąć pod prąd bądź promować sztukę syntezy. Przykładem syntezy architektonicznej jest dwór w Ciechankach stanowiący przedmiot niniejszego opracowania.

Ciechanki Łańcuchowskie to wieś położona w województwie lubelskim, w powiecie łączyńskim, w gminie Puchaczów, w odległości 30 km na wschód od Lublina. Park krajo-brazowy z zabudowaniami folwarcznymi zajmuje powierzchnię 6,5 ha. Właścicielem pozostaje syndyk masy upadłościowej Państwowego Ośrodka Maszynowego w Ciechankach.

Prace nad dworem w Ciechankach rozpoczęły się w 1925 r., w okresie rozkwitu modernizmu w Europie. We Francji powstawały wówczas dojrzałe dzieła autorstwa Le Corbusiera, np. Villa La Roche-Jeanneret w Paryżu (1923), obecnie siedziba Fundacji Le Corbusier. Zaprojektowana została dla człowieka sukcesu, bankiera Raula La Roche. Życzeniem inwestora było nie tylko posiadanie domu zgodnego z zasadami ówczesnej architektury ale również wypełnienie jego wnętrza malarskimi dziełami kubistycznymi i purystycznymi. Villa La Roche-Jeanneret to budynek asymetryczny, pozbawionych wszelkich zdobień. Jego estetyka opiera się na grze płaszczyzn i brył. Zamyśl Le Corbusiera uwidacznia „architektoniczna promenada [...] uporządkowany ciąg przestrzenny zaczynający się hallem wejściowym o potrójnej wysokości i kończący się, zależnie od wybranej drogi, pochyłą rampą – galerią lub ogrodem na dachu” [Jencks 1982].

W 1925 r. w Paryżu powstał pawilon L'Esprit Nouveau. W obiekcie tym widoczne są „różne aspekty rewolucyjnych zmian we współczesnym mieszkaniu: purystyczne obrazy na ścianach, sprzęty wykonane metodą przemysłową, prefabrykowana «cela» – jednostka mieszkalna z wiszącym ogrodem” [Jencks 1982]

W 1921 r. Bohdan Lachert – projektant dworu w Ciechankach uczestniczył w zorganizowanej przez Politechnikę Warszawską wystawie dzieł Le Corbusiera [Rozbicka 2004]. Młody projektant zaznajomił się ze światowymi trendami architektonicznymi. Poznał również zasady budowania dawnych polskich domów na wsi. Prace nad dworem rozpoczął na prośbę swojego ojca, Waclawa Lacherta, a w projekcie musiał uwzględnić gusty i potrzeby swojej rodziny. Efektem końcowym jest kompromis między wymogami snobistycznego nurtu a nawykami i potrzebami przyszłych mieszkańców dworu.

METODYKA BADAŃ

Prowadzone dwutorowo prace badawcze polegały na studiowaniu archiwalnych materiałów opisowych i fotograficznych oraz na rozpoznaniu terenowym obiektu. Badania wykonano w latach 2011–2012. Lustracja zespołu dworskiego umożliwiła określenie stopnia zachowania dworu oraz charakterystykę układu kompozycyjnego parku. Dokonano inwentaryzacji architektonicznej budynku i skompletowano dokumentację fotograficzną.

WYNIKI

Według *Słownika geograficznego Królestwa Polskiego* z 1880 r. pod koniec XIX w. w Ciechankach funkcjonowała gorzelnia, której roczna produkcja miała wartości 36 000 rubli srebrem.

Zgodnie z prawidłami budowania staropolskich obiektów mieszkalnych front dworu w Ciechankach został zorientowany na godzinę jedenastą. Oznacza to, że przednia strona budynku miała pełne słońce przed południem. Tym sposobem wszystkie strony dworu były oświetlane słońcem o pewnej porze dnia, podczas gdy dwory z czołem na pełne południe nie mogły go mieć w tylnych zwróconych ku północy pokojach. Zabieg ten miał zapewnić dostęp do światła dziennego w pomieszczeniach. Jednak budynek położony jest nietypowo, ponieważ nie został on usytuowany w najwyższym punkcie posiadłości. Projektant odszedł od tradycyjnej zasady lokalizacji budynków na dominującym wzniesieniu. Budowla znajduje się na wysokości 169–170 m n.p.m. Najniższym punktem okolicy jest obszar w południowo-zachodniej części parku, ze stawem parkowym. W najwyższym miejscu – 174–178 m n.p.m., znajduje się folwark

Na planie rekonstrukcji parku z lat 1926–1939 [Rozbicka 2004] widać, że zespół dworski dzielił się na część reprezentacyjną z parkiem, sadem, ogrodem warzywnym i stawem oraz część gospodarczą z łąką i budynkami chlewni, stodoły, obory i stajni. Na obszarze parkowym znajdowały się dom szofera, gorzelnia i rządcówka. Bezpośrednio do dworu prowadziła prosta aleja, a przed pałacem usytuowano szeroki podjazd. Za budynkiem dworu poprowadzono aleje parkowe o wachlarzowatym układzie.

Symetryczne rozplanowanie ścisłego otoczenia dworu nie współgra z funkcjonalnym rozplanowaniem przestrzeni obiektów mieszkalnych dla pracowników i budynków gospodarczo-magazynowych, takich jak stodoły, stajnie, chlewnie i obory. Związanie kompozycją silnie geometryczną przestrzeni parkowej przy dworze, a do takiej należy zaliczyć układ promienisty, nie jest zgodne z zasadami trendu modernistycznego. Monumentalizm takiego układu wydaje się właściwszy dla nurtu klasycyzmu czy nawet baroku. W okresie modernizmu celowo naruszano symetrię budynków, przykładem są obiekty projektowane przez Franka Lloyda Wrighta. W rozplanowaniu otoczenia dworu w Ciechankach widoczny jest kompromis między wartościami nowego trendu a przyzwyczajeniami społecznymi – i na ten kompromis pozwolił sobie projektant.

Pełny obraz aktualnego stanu dworu w Ciechankach dała inwentaryzacja przeprowadzona w 2011 r. Jak wynika z badań, budynek dworu ma dwie kondygnacje nadziemne, z których jedną stanowi wysokie, użytkowe poddasze. Obiekt cechował w przeszłości podział funkcjonalny na część dzienną i nocną. Budowla ma niewielkie rozmiary. Od frontu na osi znajduje się murowany portyk kolumnowy. Dach wysoki, czterospadowy, niegdyś kryty był gontem lub dachówką. Do dworu prowadzą cztery schodki. W dachu znajdują się cztery symetrycznie rozmieszczone kominy.

Rzut budynku jest zbliżony do prostokąta z dwoma wystającymi małymi kwadratami pseudoalkierzy. Dwór został w całości podporządkowany zasadzie symetrii – na zewnątrz i wewnątrz. Dach obiektu jest wielospadowy, o stromym, przekraczającym 45° nachyleniu połaci (nad główną bryłą budynku 46°, nad pseudo alkierzami 49°). Wejście główne zlokalizowano we wnęce, której ściana jest cofnięta za lico głównej bryły o ok. 2 m. Uzyskano dzięki temu zadaszenie, zachowując prostą bryłę i jednocześnie akcentu-

jąc główne drzwi zewnętrzne. Kompozycję wejścia dopełniają dwie kolumny o przekroju kwadratowym. Słupy są proste, bez zdobień; usytuowane bezpośrednio na płaszczyźnie podestu wnęki, nie mają baz wzorem porządku doryckiego. Jediną formą zdobienia jest głowica wykonana z dwóch płytek prostopadłościennych z wąską poziomą szczeliną między nimi (następne nawiązanie do porządku doryckiego) (rys. 1).

Rys. 1. Dwór w Ciechankach – elewacja frontowa, wejście do budynku, stan w 2011 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 1. Mansion in Ciechanki – front elevation, the entrance to the building in 2011 (photo M. Dudkiewicz)

Jak wynika ze studiów fotografii archiwalnych, w latach 30. ubiegłego wieku nad kolumnami znajdowała się attyka zaprojektowana jako układ dwóch prostokątów ułożonych schodkowo, jeden na drugim. Attyka została zdjęta podczas remontu dachu w latach 70.; wtedy również założono rynnę pod okapem elewacji frontowej. System odprowadzenia wody deszczowej nie przetrwał próby czasu. Obecnie pozostały po nim tylko haki – świadectwo nierzetelnego wykonania. Rozebranie attyki było niezbędne z powodu rozwiązania technicznego, które zastosował Lachert. Projektant skierował spadek dachu w kierunku attyki, pozostawiając między jej ścianą a dolną krawędzią połąć szeroką rynnę. Rozwiązanie takie jest wystarczające, jeśli w sezonie zimowym regularnie odśnieża się przestrzeń dachu, na których powstają worki śnieżne. Zaniedbanie tej czynności spowodowało jednak rozsądzenie ściany attykowej w czasie mrozów. Wyniesiona ściana nad wejściem mogła w każdej chwili ulec zawaleniu i stanowiła zagrożenie życia dla obecnych mieszkańców dworu. Podczas wymiany pokrycia dachu wykonano lukarny wcięte w połąć. W elewacji frontowej znajdują się trzy współczesne małe okienka, a w elewacji ogrodowej dwa. Świadczą one o zmianach w układzie funkcjonalnym

kondygnacji poddasza polegających na zwiększeniu liczby pomieszczeń i równoczesnym zmniejszeniu ich powierzchni.

Na podstawie inwentaryzacji przeprowadzonej w 2011 r. stwierdzono, że attyka elewacji ogrodowej również została profilaktycznie rozebrana. Odsłonięty został odbojnik, pod którym wymurowano trójkąt tympanonu, dziwacznie prezentującego się w obiekcie modernistycznym. Kąt nachylenia płaszczyzn odbojnika nie przekracza 15° , co powoduje jeszcze większy zamęt kompozycyjny w obrębie dachu niż dobudowane lukarny. Prostokątne drewniane płytki i trójkąt pod odbojnikiem przypominają rozwiązania klasycystyczne (rys. 2).

Rys. 2. Dwór w Ciechankach – elewacja ogrodowa, stan w 2011 r. (fot. M. Dudkiewicz)
Fig. 2. Second Mansion in Ciechanki – garden elevation in 2011 (photo M. Dudkiewicz)

Podczas wspomnianej inwentaryzacji z 2011 r. stwierdzono, że elewacja frontowa ma wnękę wejścia z małymi niefunkcjonalnymi schodkami prowadzącymi do drzwi głównych (zgodnie z pierwotnym projektem). Stopnie chowają się we wnękę, która osłania je przed deszczem i śniegiem, co stanowi niewątpliwą zaletę. Za kolumnami, po obu stronach drzwi płycinowych znajdują się okna dzielone na osiem prostokątnych pól zbliżonych do kwadratu – są to okna jednoramowe, dwudzielne, z nadświetlem otwierane na zewnątrz. Symetrycznie z prawej i lewej strony wnęki umieszczono okna dzielone na dwanaście pól, przy czym środkowe części stolarki są nieotwieralne. Drzwi zewnętrzne mają drewniane obramienie zwieńczone wydatnym gzymsem. Podsadzka wnęki wyłożona drobnymi płytkami ceramicznymi jest wzniesiona ponad poziom terenu na wysokość 30 cm. Nad wejściem pozostała jeszcze prostokątna blenda, będąca pozostałością zdobienia attyki. Obecnie wygląda ona jak wnękę po zdemontowanym oświetleniu. Nadproże nad kolumnami i nadproża okienne połączone są nieznacznym wsunięciem płaszczyzny pod okapem dachu.

Inwentaryzacja z 2011 r. wykazała, że elewacja ogrodowa obejmuje przestrzeń nieznacznie wysuniętymi do przodu pseudoalkierzami. Część środkowa budynku ma z tej strony dwie pełne kondygnacje z wysokimi, dużymi otworami okiennymi na parterze i mniejszymi, kwadratowymi na piętrze. Stolarka okienna parteru jest skrzynkowa, dwudzielna, dwunastopolowa; okna na piętrze – trójdzielne i dziewięciopolowe. Zastanawia, dlaczego projektant nie umożliwił komunikacji między wnętrzem dworu a tarasem w miejscu okien na parterze. Obecnie taras utonął po części w gruncie, po części zaś w niepoddanej kontroli zieleni. Na wyższej kondygnacji znajdują się trzy kwadratowe okna dzielone na dziewięć pól. Od strony ogrodu poddasze jest niezamieszkałe z powodu złego stanu technicznego stropu. Wysunięte do przodu narożne części budynku zaopatrzone były w półokrągłe wnęki zdobiące płaszczyznę ściany. W czasie budowy dworu zdecydowano się na przebicie lewej wnęki i wstawienie prostokątnego okna. Konsekwencją tego zabiegu było zaprzepaszczenie doskonałej symetrii.

Gdy chodzi o boczne elewacje, można odnieść wrażenie, że powstały one w sposób dosyć przypadkowy. Fasada północno-wschodnia ma dwa wyjścia gospodarcze z budynku. Przed drzwiami znajdują się zbite z desek schody. W kondygnacji poddasza znajduje się lukarna z płaskim dachem. Brak połączenia o większym pochyleniu spowodował, że odcisnęły na niej swoje piętno warunki klimatyczne. Obecnie lukarna jest w złym stanie technicznym. Drewno, z którego została zbudowana, uległo zwichrowaniu. Powstały szczeliny między deskami, które aktualni gospodarze budynku próbowali wypełnić pianką poliuretanową. Skutkiem było wypłynięcie substancji izolującej na zewnątrz. Okna lukarn zorientowane są horyzontalnie, z podziałem na dziesięć pól. Fasada południowo-zachodnia została przebudowana w bardziej znaczący sposób. W czasie remontu w latach 70. dostawiono do niej ganek przykryty dachem pulpitowym. Przedśionek łączy się z dworem w miejscu dawnej łazienki (rys. 3). Wszystkie okna w budynku wyglądają na oryginalne.

Obecnie w dworze znajdują się mieszkania prywatne, których wnętrza nie zostały udostępnione do inwentaryzacji. Z opisu M. Rozbickiej z 2004 r. wynika, że układ pomieszczeń dworu został zaplanowany w sposób dość funkcjonalny. Zachodnia strona pozwalała jak najdłużej korzystać wieczorem z dziennego światła, północna zaś nie narażała mieszkańców na zbytne nagrzewanie pomieszczeń latem.

Największymi pomieszczeniami w budynku były salon i jadalnia – powierzchnia każdego wynosiła ok. 40 m². Przestrzeń pomiędzy nimi przedzielała przesuwana (rozkładana harmonijkowo) ściana drewniana z wypełnieniem szklanym. Było to rozwiązanie bardzo nowoczesne, zgodne z ideą wolnego planu Le Corbusiera, oczywiście w skali mikro. Nawet obecnie niewiele budynków mieszkalnych może poszczycić się takim rozwiązaniem funkcjonalnym. Elastyczne skonstruowanie przestrzeni jadalni i salonu pozwalało na łączenie kubatur i organizowanie wielkich przyjęć. W życiu codziennym też można było korzystać z dobrodziejstwa posiadania dwóch pomieszczeń zróżnicowanych funkcjonalnie.

Do pomieszczeń salonu i jadalni prowadziły drogi komunikacyjne w kształcie litery T. Okna po obu stronach drzwi zewnętrznych doświetlały duży przedpokój – hall. Otwory znajdowały się we wnękach szerokości wiatrołapu. Skośnie zorientowane ścianki boczne przy oknach pozwalały na dostarczenie do przedpokoju maksymalnej ilości światła. Z prawej strony wejścia głównego znajduje się dwubiegowa klatka schodowa prowa-

Rys. 3. Dwór w Ciechankach – fasada południowo-zachodnia, stan w 2011 r. (fot. M. Dudkiewicz)

Fig. 3. Mansion in Ciechanki – south west facade in 2011 (photo M. Dudkiewicz)

dzająca na poddasze. Na wprost wejścia pomieszczono wnękę, przypuszczalnie z jakąś rzeźbą lub wazonem. Nisza stanowiła rozwiązanie korygujące ośiową kompozycję budynku. Zastosowanie podziału w połowie przestrzeni salonu i jadalni spowodowało, że ruchoma ścianka znalazła się w linii symetrii. Nie można było wykonać drzwi do salonu znajdujących się wprost wejścia do budynku. Kompozycję zdecydowano się więc zamknąć akcentem wnęki. Korytarz na lewo prowadził do pomieszczeń sanitarnych – WC i łazienki.

Z prawej strony przedpokoju hallu (serca układu komunikacyjnego) zlokalizowano pomieszczenia kancelarii, kuchni z kredensem i służbówki. Z lewej strony, oprócz pomieszczeń sanitariatów, znajdowały się trzy pokoje, w tym dwa od strony zachodniej z tzw. przechodnim systemem komunikacji.

Na poddaszu schody prowadziły do przedpokoju, na wprost którego mieściła się łazienka. Z lewej strony urządzono pokój dziecięcy. Z obu stron studni świetlnej znajdowały się po dwa pokoje. Przedpokój miał ścięte narożniki, dzięki czemu zyskano zwiększenie powierzchni użytkowej pokoi.

W środku budynku wytyczono pion kominowy, do którego podłączone były dwa paleniska. Kominiek typu narożnego na parterze pomieszczono obok wejścia do salonu. Na poddaszu źródło ciepła znajdowało się w przedpokoju przy ścianie. Po obu jego stronach zlokalizowane zostały otwory drzwiowe dopełniające symetryczną kompozycję.

Budynek wykonany został z cegły pełnej na zaprawie wapiennej. Grubość ścian zewnętrznych z tynkiem wapiennym wynosi ok. 53 cm. Fundamenty i ściany fundamentowe wykonano również z cegły. Dwór jest budowlą dwutraktową przedzieloną podłużną ścianą nośną o głębokości traktu ponad 6 m. Pomieszczenia przykryto stropem Kleina, na belkach stalowych dwuteowych. Znaczna rozpiętość ścian – zwłaszcza nad salonem – sprawiła, że nie wytrzymał on próby czasu. Obecnie strop jest w złym stanie technicznym i nie pozwala na użytkowanie pomieszczeń od strony ogrodu. Nadproża i schody również sporządzono z cegły. Nad nadprożami znajdują się łęki odciążające. W budynku nie zastosowano wieńców, co zmusiło budowniczych do wprowadzenia ścian nośnych poprzecznych stężających całą konstrukcję dworu. Dach jest drewniany, kryty blachą płaską na rąbek.

W swojej historii dwór był przebudowywany co najmniej dwa razy. W okresie międzywojennym skorygowano układ wyjść w elewacji bocznej, co pociągnęło za sobą zmianę wnęki elewacyjnej na okno i połączenie kuchni z kredensem. Kolejne prace przeprowadzono w latach 70. Zlikwidowano attyki, wybudowano lukarny oraz zmieniono układ funkcjonalny wewnątrz budowli. Wydzielono trzy mieszkania. Stan budynku jest zły – pozbawiony on został zewnętrznej dekoracji i elementów świadczących o walorach zabytkowych. Obserwuje się postępujące niszczenie obiektu.

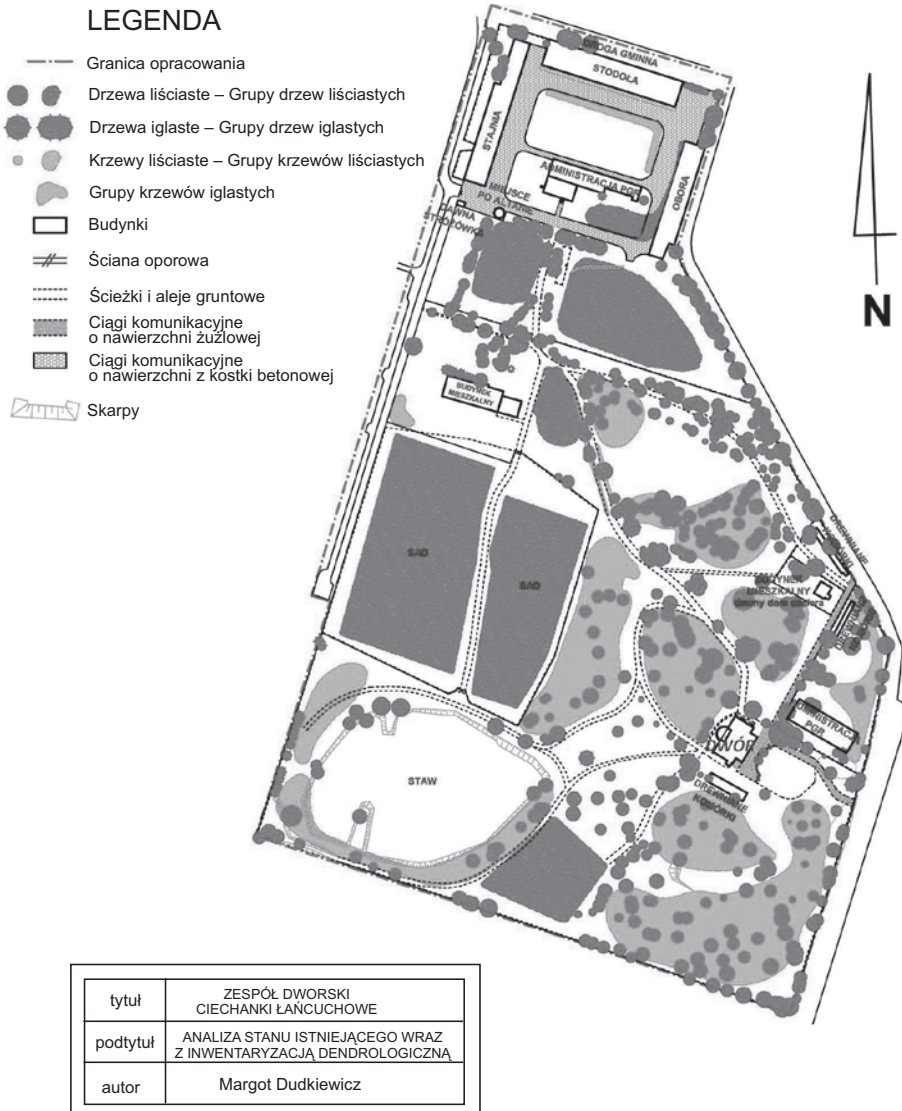
Jak wykazały badania terenowe przeprowadzone w 2011 r. (rys. 4), zmianie uległy nie tylko budynki, ale również szata roślinna, ciągi komunikacyjne i obiekty małej architektury w przestrzeni parku. Rozmiar zniszczeń i przekształceń jest bardzo duży. Na osi dworku zachował się podjazd wyznaczony starymi okazami drzew. W części reprezentacyjnej majątku znajdowała się rządcówka, którą nazywano budynkiem administratora – zlokalizowana dawniej w pobliżu sadu, obecnie już nie istnieje. Prawdopodobnie na jej fundamentach wybudowano nowy obiekt mieszkalny w okresie działalności Państwowego Ośrodka Maszynowego (POM). Na obszarze parku nie zachował się kort ziemny. W dawnym domu szofera mieszczą się dziś mieszkania prywatne. Na terenie zespołu dworskiego znajduje się blok mieszkalny, a teren w pobliżu obiektu jest wydzielony przez metalowe ogrodzenie. Z historycznych budynków składających się na zaplecze gospodarcze majątku Ciechanki do czasów współczesnych zachowały się stodoła, stajnia, obora oraz pozostający poza granicą zespołu budynek chlewni (przedsiębiorstwo Brukpol). Na terenie podwórza w latach 70. postawiono warsztaty i biura PGR, a historyczne budynki przebudowano i przystosowano do potrzeb POM.

W pobliżu części gospodarczej jeszcze do 2010 r. znajdowała się oryginalna altana o stalowo-szklanej konstrukcji, pomieszczona na betonowej podłodze na planie wielokąta – budowla wzniesiona prawdopodobnie w latach prosperity majątku jako PGR. Z tego samego okresu pochodzą betonowe kwietniki rozstawione w tej części parku. W 2011 r. jedynym śladem lokalizacji altany pozostały jej betonowe fundamenty

Tereny dawnych ogrodów owocowo-warzywnych są zaniedbane. W południowo-zachodniej części parku znajduje się wysychający staw. Dawniej większy, obecnie zarasta topolami *Populus L.* i wikliną *Salix L.* Park jest największym kompleksem zieleni w okolicy. Od strony zachodniej zamyka go szpaler *Picea abies H. Karst.*

Obecnie czytelność zabytkowego układu kompozycyjnego parku jest utrudniona przez wprowadzenie nowych obiektów (prywatne mieszkania, komórki, składziki), wycinę starych drzew i liczny samosiew. Zupełnie zanikł secesyjny układ dróg w części parkowej.

ZESPÓŁ DWORSKI CIECHANKI ŁĄCUCHOWSKIE GMINA PUCHACZÓW

Rys. 4. Zespół dworsko-parkowy w Ciechankach w 2010 r. – inwentaryzacja dendrologiczna i inwentaryzacja ogólna terenu (M. Dudkiewicz)

Fig. 4. The manor and park in Ciechanki in 2010 – analysis of the age structure of trees and general inventory of land (M. Dudkiewicz)

PODSUMOWANIE

Kształt dworu stanowi niewątpliwie rezultat kompromisu. Młody student Bohdan Lachert, temperowany przez swojego ojca, musiał powściągać swoje ciągoty do modernizmu.

Warto zauważyć, że posiadłość w Ciechankach ujawnia dużo podobieństw do budynku zaprojektowanego przez profesora Rudolfa Świerczyńskiego w dobrach Ambelmujza na Łotwie. Bryła domu była mniejsza we dworze w Ciechankach. Wejście znajdowało się również we wnęce podpartej parą kolumn. Attyka schodkowa i para okien dwunastopolo- wych po obu stronach wnęki wejściowej były niemal identyczne. Stromy dach również został zainspirowany budynkiem zaprojektowanym przez Świerczyńskiego. Brak zdobień, prosty geometryczny podział ścian świadczą, że Lachert był pod wyraźnym wpływem swojego wykładowcy z politechniki. Elementy będące inspiracją projektu dworu w Ambelmujzi nadają budowli charakter staropolski. Trendy modernistyczne uwidocznione są w podziale funkcjonalnym pomieszczeń: połączeniu salonu z jadalnią, a ponadto unikanie przechod- nych, amfiladowych wnętrz, brak ornamentów w elewacji, oszczędność w stosowaniu zbęd- nych detali, takich jak np. okapy. Budynki modernistyczne miały płaski dach, okap był więc elementem obcym. Stosowanie wiatrolapów, zaplanowanie systemu grzewczego w środku były to również elementy bliskie modernistycznym zasadom funkcjonalizmu.

Dworek z XIX w. zbudowany przez Bohdana Lacheta jest pierwszą realizacją w stylu modernistycznym upraszczającą formę dworu polskiego. Można uznać, że jak na warunki polskie dwór w Ciechankach stanowił udaną próbę stworzenia budynku zgodnego z ide- ami nowego nurtu.

Badania historyczne i inwentaryzację dworu potraktować należy jako wstęp do rewitalizacji całego zespołu dworsko-parkowego. Celem rewitalizacji powinna stać się adaptacja dworu na cele mieszkalne i remont tego budynku o wysokiej wartości architek- tonicznej. Zakres prac powinien obejmować m.in. remont elewacji dworu, tarasu i dachu, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej oraz wymianę instalacji wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, systemów wentylacji i ogrzewania. Rewitalizacja posłuży zachowaniu tej pierwszej realizacji dworu w stylu modernistycznym, a także przyczyni się do promocji zabytków architektonicznych powiatu łęczyńskiego. Koncepcja zakłada również odtwo- rzenie wokół dworu secesyjnego parku ozdobnego.

PIŚMIENNICTWO

- Jencks Ch., 1982. *Le Corbusier – tragizm współczesnej architektury*. Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe Warszawa.
- Rozbicka M., 2004. Dwór w Ciechankach, czyli o modernizmie „w rzeczywistym zastosowaniu”. [W:] *Dwór polski – zjawisko historyczne i kulturowe*. Red. A Sieradzka. Stowarzyszenie Historyków Sztuki Warszawa, 473–499.
- Sulimierski F. (red.), 1880. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiań- skich*. Warszawa
- Tokajuk A. 2008. *Ikony architektury przedwojennego modernizmu w Białymstoku*. Teki Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr., OL PAN, B, 257–276.
- Truchlińska B. 2010. *O problemie jedności i różnorodności w kulturze współczesnej oraz ukrytej aksjologii*. Drohicz. Prz. Nauk. 2, 15–26.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 11.06.2012